

2. Ларіонов, С. О., & Сашуріна, О. Ю. (2022). Професійні деструкції, емоційне вигорання: що не так із ресурсами правоохоронців? *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конференції* (с. 143). Харків, МВС України, Харківський національний університет внутрішніх справ, Науковий парк «Наука та безпека». [українською мовою].

3. Арефнія, С.В. (2018). Психологічні засоби профілактики та корекції професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади. Дисертація канд. психол. наук. [українською мовою].

4. Матохнюк, Л. (2022). Вплив інформації на психологічний стан особистості в критичних ситуаціях. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»,* (2), 24-29. [українською мовою].

ТРЕНІНГ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДІ

УДК: 159.923

Редька Інга Анатоліївна,
*студентка спеціальності 053 «Психологія»,
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. *Стаття представляє соціально-психологічний тренінг розвитку соціально-психологічної адаптації молоді. Презентує вправи та форми роботи з розвитку соціально-психологічної адаптації.*

Ключові слова: *соціально-психологічний тренінг, соціально-психологічна адаптація.*

Актуальність дослідження. Даний період розвитку людини спонукав соціологів та психологів всього світу теоретично та на практиці досліджувати кожний віковий період людини, без винятком є молодь. Як відомо, сьогодні в Україні триває соціально політична криза. Це переломний момент у розвитку країни, різкий перехід політичної ситуації з одного якісного стану в

інший. В умовах даної кризи успішність та адекватність соціально-психологічної адаптації, визначають тенденції соціального та політичного розвитку суспільства.

Молоді люди – це ще не зовсім сформовані та зрілі особистості, саме тому дуже важливо створити оптимальні умови для самоствердження, для самореалізації, професійного та сімейного визначення молоді. Формуванню цих якостей особистості заважатимуть кризові політичні ситуації у державі: війна, нестабільність, економічна криза, висока агресивність соціуму, тривожність та панічність. Важливим фактом вважається те, що молодь не бачить свого майбутнього у даній державі, причиною є політична криза в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Проблему соціально-психологічної взаємодії особистості і суспільства, функціонування особистості у великих і малих соціальних групах, пошукові дієвих методів впливу на процес соціалізації особистості присвячували наукові розвідки як західні (Ч. Кулі, Г. Мід, Дж. Морено, Г. Тард, Дж. Хоуманс).

Також в Україні окремі аспекти цієї проблеми досліджувалися в рамках загальної психології, соціальної психології (І. Бондаренко, О. Борисенко, О. Васильченко, П. Зільберман, О. Каганов, О. Кокун, С. Кулик, В. Невмержицький, А. Скрипко, В. Струкуленко, Ю. Сапарай).

Мета наукової публікації: ознайомити психологів, педагогів та інших осіб з тренінгом розвитку соціально-психологічної адаптації молоді у період соціально-політичної кризи.

Завдання статті:

Продемонструвати структуру розвитку соціально-психологічного тренінгу адаптації молоді у період соціально-політичної кризи.

Методи та методики дослідження: пояснити та представлення структуру соціально-психологічного тренінгу адаптації молоді у період соціально-політичної кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У широкому значенні під соціально-психологічним тренінгом розуміють практику психологічного впливу, яка ґрунтується на активних методах групової роботи, використання своєрідних форм навчання: знання, уміння і технік у сфері спілкування, діяльності, власний розвиток та корекція.

Власне термін «тренінг» виник в практичній роботі зі здоровими людьми і дотепер використовувався (і використовується) багатьма психологами в поєднанні з прикметником «соціально-психологічний». Він пропонує таке робоче визначення тренінгу: «сукупність активних методів практичної психології, які використовуються з метою формування навичок самопізнання і саморозвитку» (Сапарай Ю., 2008).

Найбільш повне тлумачення терміна «тренінг» подано в психотерапевтичній енциклопедії: «Тренінг - це сукупність психотерапевтичних, психокорекційних і навчальних методів, спрямованих на розвиток навичок самопізнання і саморегуляції, навчання і міжперсональної взаємодії, комунікативних і професійних умінь» (Завацька Н., 2010).

Тренінг розрахований на 2 дні, тривалість сесії – 4 години, між сесіями відводиться 10 – 15 хвилин для перерви на каву. Місце проведення – студентська аудиторія, кількість учасників – 12 – 15 осіб.

Перша вправа «Нетрадиційне привітання». Сприяє зняттю напруги та створює невимушену атмосферу в групі. Кожен учасник групи повинен привітатися з іншим: а) двома долонями; б) однією долонею; в) коліном; г) чолом; г) носом.

Вправа «Я — людина». Ця гра завдяки своїй динамічності сприяє ближчому знайомству учасників між собою, допомагає розкритися кожному і позбутися закомплексованості.

Хід проведення: Винесіть стілець одного з учасників за коло. Учасники сідають на свої місця. Бажаючий стає в центрі (за необхідності це може бути ведучий) і промовляє одне речення про себе «Я — людина», продовжуючи речення і називаючи найхарактернішу свою рису.

Наприклад: «Я людина, яка любить допомагати іншим», «Я людина, яка часто буває роздратованою». Інші сидять і слухають. Якщо ж хтось вирішить, що міг би сказати про себе те саме, він повинен швидко встати і помінятися місцями з іншим учасником, який має аналогічну характеристику. Не можна сідати на те саме місце. Одному завжди не вистачає місця; той, хто залишився без стільця, стає в коло і каже про себе: «Я людина.....»

Гра закінчується, коли вичерпується енергія групи і втрачається динамічність. Вправа не повинна тривати більше 10—20 хвилин. Обговорення. Якщо хтось хоче, то може поділитися своїми враженнями.

Вправа «Налагодження контактів». Ця вправа дає навички щодо налагоджування нових контактів. Її метою є знайомство з людьми, яких не знаєш, та формування вміння першим ділитися з іншими своїми думками.

Хід проведення: У групі кожен знаходить того, кого ще не знає або знає найменше. Потім утворюються пари. Протягом 3 хвилин кожен у парі розповідає, якою людиною він є. Після цього кожен учасник знаходить ще когось іншого, кого погано знає, і розповідає протягом 3 хвилин про дві найважливіші речі, які сталися з ним останнім часом. Те саме робить і співрозмовник.

Теми для розмов у парах:

- 1) Якою твариною я хотів би бути і чому.
- 2) Що мені в собі найбільше подобається.
- 3) Як би я хотів змінитися, якщо б міг це зробити.
- 4) Мій найважливіший досвід дитинства.
- 5) Моя мрія.
- 6) В яку кумедну історію я нещодавно потрапив.

Вправа «Правила» спрямована на формування безпечної, комфортної атмосфери для учасників тренінгу, акцентувати увагу учасників на дотримання правил роботи в групі. Всім учасникам пропонується визначити правила, яких вони будуть дотримуватися в процесі тренінгової роботи. Правила, які учасники тренінгу приймають, фіксуються на аркуші паперу.

Вправа «Яким я буду через 5 років». Один з учасників сідає на «гарячий стілець». Подивіться на учасника в центрі кола. Ви його вже добре знаєте. Уявіть його через п'ять років, розкажіть, де він працюватиме, що робитиме у вільний час, чи буде у його сім'я? Відбувається **обговорення**, яким ви уявляєте своє майбутнє? чого очікуєте? чого побоюєтесь?

Вправа «Візитка», «Я за тебе відповідаю». Для виконання вправи учасники сідають в коло. Кожен учасник розповідає про свого партнера протягом однієї хвилини, представляючи його групі. Після закінчення розповіді група задає уточнюючі питання, допомагаючи зробити «візитку» найбільш інформативною.

Вправа «Екран настрою» спрямована на створення доброзичливої атмосфери, позитивного настрою у колективі.

Вправа «Капітани і пасажери» (50 хв) Легенда: наше життя – це море, а ми пливемо по цьому морю на кораблі. Хто ми його пасажери або капітани? Обговорення в малих групах, а потім в колі наступного питання: у чому «плюси» і «мінуси» в ролі капітана і в ролі пасажера?

Вправа « Мені подобається жити в Україні, тому що...» Кожний учасник по черзі, починає фразу зі слів «Мені подобається жити в Україні, тому що...» (Наприклад: я люблю своє місто, це моя рідна). Усі інші учасники уважно слухають, та не повторяють інших.

Вправа «Корабель» (15 хв.) має на мені допомогти адаптуватися до екстремальних умов. Хід проведення: ми вирушаємо з вами в подорож на кораблі, кожен з нас бере на корабель реальні речі на певну букву (наприклад, на букву «н», «до», «я») по колу. Періодично букву міняємо, в словах не повторюватися.

Вправа «Послання самому собі». Мета: емоційне розвантаження учасників. Хід проведення: учасники стають у шеренгу так, щоб у кінці лишилось достатньо місця. Перший говорить своєму сусідові фразу, яку б він хотів почути сьогодні зранку, й біжить у кінець шеренги. Сусід передає цю фразу по ланцюжку, чекає, доки вона пройде 2—3 учасників, передає свою фразу й біжить у кінець шеренги, наступний робить аналогічно. Вправа триває до того моменту, поки всі учасники не передадуть і не отримають свої повідомлення.

Вправа «Мої очікування» спрямована на виявленні очікувань учасників тренінгу. Учасникам пропонується у невербальній формі показати власні очікування від сьогоднішнього тренінгового дня. Інші учасники намагаються відгадати, що саме показує ця людина.

Вправа «Незвичайна подорож містом» спрямована на розвиток оригінальності мислення, та на покращення соціально-психологічної адаптації.

Вправа «Я унікальний ...» (10-15 хв.) Вправа спрямована на підвищення самооцінки і прийняття інших такими як вони є. Хід проведення: кожний учасник по черзі, називає одну свою унікальну якість або особливість, щоб ні у одного з присутніх такого більше не було.

Вправа «Здоба» має на меті набуття емоційної рівноваги. Учасники поділяються на пари. Один вдає пекаря, інший — здобне тісто. Завдання для «тіста» — повністю розслабитись і довіритись рукам майстра. Завдання для «пекаря» — добре «вимісити» своє тісто, передати йому своє тепло, вкласти душу в свій кулінарний витвір і «спекти». Учасники можуть презентувати свої «вироби», поділитись відчуттями, емоціями.

Вправа «Від щирого серця» має на меті формування позитивного ставлення один до одного. Хід виконання: учасникам тренінгу потрібно виконати інструкцію, яку дає тренер. Учасники отримують паперові серця і пишуть на них побажання іншим (частинку чогось найкращого зі свого серця). Далі прикріплюють їх на велике «серце», яке прикріплене до дошки.

Вправа «Позиція» (20 хв). Мета вправи: рефлексія учасників тренінгових занять. Хід проведення: учасники утворюють 2 кола: внутрішній і зовнішній. Зовнішнє коло рухається, внутрішній залишається на місці. Знаходячись в зовнішньому колі висловлюють своє враження про партнера по внутрішньому колі, починаючи з фрази «Я бачу тебе», «Я хочу тобі сказати», «Мені подобається в тобі». Через 2 хвилини зовнішнє коло зміщується на одну людину.

Рефлексія. Обговорення тренінгових вправ.

Висновок. Отже, у нашому дослідженні був розроблений тренінг з підвищення соціально-психологічної адаптації молоді. За рахунок корисної інформації та різноманітних вправ, молоді люди розвинули у собі комунікативні та організаторські вміння, розширили свої уявлення про себе як особистість та навчилися швидко пристосовуватися до нових умов.

Перспективами подальших досліджень буде впровадження соціально-психологічного тренінгу у роботу з молоддю та перевірка ефективності даного тренінгу та інтерпретація отриманих даних.

Список використаної літератури.

1. Войтко В. (2006). Методологічні проблеми соціалізації молоді. *К.: Знання [українською мовою]*.
2. Галецька І. (2003). Самоефективність у структурі соціально-психологічної адаптації. *Вісник Львівського університету. Сер. "Філософські науки".. Вип. 5.* [українською мовою].
3. Завацька Н. (2010). Особливості соціальної підтримки в осіб з різним ступенем соціальної адаптації. *Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. Костюка НАПН України.* [українською мовою].
4. Полякова О., Сапарай Ю. (2008). Стан та проблеми інтеграції молоді з особливими потребами в сучасне українське суспільство. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика.* [українською мовою].